مدیریت بر آموزش سازمانها سال دهم، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۰ شماره صفحه ۱۴۰- ۱۱۷

تحلیل ساختار تولیدات علمی حوزه مدیریت آموزشی ایران

سحر نجار لشگری، دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.
*__علی خلخالی__، دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.
هاجر زارعی، استادیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.
سمیرا پالی، استادیار گروه مدیریت آموزشی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.

10. 52547/MEO.10.4.117

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل ساختار تولیدات علمی حوزه مدیریت آموزشی ایران صورتبندی شد. ماهیت این پژوهش کمّی، از نوع علم‌سنجی بود. جامعه پژوهش، تمامی مقالات علمی اصیل فارسی نمایه شده در «پایگاه مجلات تخصصی نور»، «بانک اطلاعات نشریات کشور» و «مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی»، طی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۹۹ بود. داده‌ها با بکارگیری سیاهه وارسی گردآوری شدند. به منظور تحلیل داده‌ها از شاخص های توصیفی، نرخ رشد، توزیع فراوانی و درصد فراوانی نسبی، با کمک نرم افزار اکسل استفاده شد. همچنین جهت ترسیم نقشه‌های هم‌تألیفی از نرم‌افزار پاژک، و برای تعیین مجلات هسته، از قانون پراکندگی یا توزیع بردفورد استفاده شد. بخشی از یافته‌ها نشان می‌دهند، پرتولیدترین نویسندگان، محمدرضا بهرنگی و حسن‌رضا زین‌آبادی، و پرتولیدترین دانشگاه‌ها، به ترتیب دانشگاه‌های خوارزمی و تهران، بودند. همچنین ۹ مجله به عنوان مجلات هسته، شناسایی شدند که از بین آنها فصلنامه‌های «مدیریت مدرسه» و «رهیافتی نو در مدیریت آموزشی» پرتولیدترین بودند. لیکن بخش مهمی از یافته‌ها نشان می‌دهند که روند تولیدات علمی حوزه مدیریت آموزشی طی سال‌های بررسی شده، نرخ رشد مناسبی را تجربه نکرده است، و نوعی سامان‌نیافتگی در روند تولیدات علمی حوزه مدیریت آموزشی ایران کاملاً مشهود است.

واژگان کلیدی: مدیریت آموزشی، علم‌سنجی، تولید علمی، هم‌نویسندگی، ساختار دانش

* نویسنده مسئول: khalkhali_ali@yahoo.com
دریافت مقاله: ۱۴۰/۴/۲۴ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۱۰

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]
[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

Managing Education in Organizations Vol.10/No.4/ Winter 2022 Page 117-140

Structural Analysis of Scientific Productions in the Field of Educational Management in Iran

sahar Najjar Lashgari, Ph.D. Student of Educational Management, Department of Educational Management, Tonekabon Branch, Islamic Azad University Tonekabon, Iran.
*
Ali khalkhali, associated Professor, Department of Educational Management, Tonekabon Branch, Islamic Azad University Tonekabon, Iran.
Hajar Zarei, Assistant Professor , Department of Information Science and Knowledge, Tonekabon Branch, Islamic Azad University Tonekabon, Iran.
Samira Pali, Assistant Professor , Department of Educational Management, Tonekabon Branch, Islamic Azad University Tonekabon, Iran.

10. 52547/MEO.10.4.117

Abstract
The present study was formulated with the aim of analyzing the structure of scientific productions in the field of educational management in Iran. The field of this quantitative study is scientometrics. The research population is all the original Persian scientific articles indexed in "Noormags", "Magiran" and Scientific Information Database (SID) from 1998 to 2020. The data are collected using a checklist. The descriptive indicators, the growth rate, the frequency distribution and relative frequency percentage are used to analyze the data by Excel. Also the Pajek software is used to draw co-authored maps, and the Bradford's law of scatter is used to determine the core journals .Some of the findings show that the most prolific writers are Mohammad Reza Behrangi and Hassan Reza Zeineabadi, and the most prolific universities are Kharazmi and Tehran universities, respectively. Nine journals are also identified as core journals, of which the journal of "School Administration" and " New Approaches in Educational Administration" are the most prolific journals. However, an important part of the findings show that the trends in scientific productions in the field of educational management has not experienced a proper growth rate during the years under review, and a kind of disorganization is so evident in the process of scientific productions in the field of educational management in Iran.

Keywords: Educational management, Scientometrics, Scientific Production, Co-Authorship, Science Structure

* Corresponding author: khalkhali_ali@yahoo.com
Receiving Date: 15/7/2021 Acceptance Date: 8/2/2022

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

مقدمه

همه حوزه‌های علمی، برای اثربخش بودن، و توسعه مناسب، نیازمند سیاست‌گذاری‌های دقیق هستند و علم‌سنجی، راهبردی تخصصی برای کمک به فهم سیاست‌های خواسته و ناخواسته جاری شده، یک حوزه علمی است (Negahban & Mohamadian, 2014). دانش مدیریت آموزشی نیز در فرآیند پرفراز و نشیب رشد خود با توفیق‌ها و ناکامی‌های زیادی در عرصه سیاست‌گذاری، مواجه‌شده است. تحلیل این تغییرات، از یک سو در شناخت دقیق‌تر از این رشته دانشگاهی مؤثر است (Hallinger & Chen, 2014)، از سوی دیگر با ارائه تصویر روشنی از میراث نظری این رشته، می‌تواند مسیری برای خروج از بحران هویتی باشد (Raadschelders et al, 2000). درک سهم عملی تحقیق در زمینه مدیریت آموزشی، می‌تواند مبنای دانش کاربردی در این زمینه و جهت‌گیری‌های تجربی آن را روشن کند (Oplatka, 2019). مدیریت آموزشی از آغاز پیدایش در اواخر قرن نوزدهم به عنوان یک حوزه مطالعاتی دچار تغییرات محتوایی و موضوعی بسیاری شده است. این امر، ارائه تعریفی مشخص و قابل قبول برای محدود کردن مرزهای علمی آن را از سوی فعالان این حوزه با چالش مواجه ساخته است (Oplatka, 2013). از آنجایی که مدیریت آموزشی از ترکیب دو حوزه آموزش و مدیریت تشکیل شده است، گاهی شامل کمبودهای موجود در هر دو حوزه شده است (Oplatka, 2010). وجود مرزهای گسترده با پارادایم‌های چندگانه و انواع مختلفی از مفاهیم و زمینه‌های موضوعی که در متون حوزه منتشر شده‌اند، باعث می‌شود که دقیقاً مشخص نباشد چه چیزی مبنای پژوهش در مدیریت آموزشی قرار می‌گیرد؛ این مسأله، مناظرات اصلی در این حوزه را شکل می‌دهد (Bush, 2007). به عبارت دیگر، رشته مدیریت آموزشی با مرزهای علمی محدودی شناخته می‌شود که امکان نفوذ انواع جدید دانش را فراهم می‌کند و در نتیجه باعث سردرگمی نظری می‌شود (Oplatka, 2020). به طوری که با گذشت بیش از یک قرن در حال حاضر به لحاظ برخورداری از حدود و ثغور مشخص و مبانی نظری متقن، دچار کاستی‌هایی است (Hallinger, 2014). در این راستا Alio (2005) در دانش بودن مدیریت آموزشی تشکیک کرده و شکاف بین نظریه و عمل و مشکلات ساختاری دانشگاه‌ها را مورد توجه قرار داده است. Litterell & Foster (1998) مبنای دانش در مدیریت آموزشی را زیر سوال برده‌اند و معتقدند آموزه‌های مدیریتی فاقد نقش بیرونی صریحی است که بتواند اثرگذاری خود را نشان دهد. همچنین Mansourkia (1992) بر این باور است که مدیریت آموزشی زمانی می تواند دانش به حساب آید که اصول جهانی و عام داشته باشد و راه را برای علیت و پیش‌بینی پذیری علمی هموار سازد. این نشان می‌دهد که اولاً تاکنون بر سر دانش بودن و نبودن رشته مدیریت آموزشی توافقی وجود ندارد و ثانیاً به دلیل فقدان شاکله نظری منسجم، امکان آموزش دادن آن با چالش‌هایی مواجه است. یک دلیل محتمل برای طرح چنین مسائلی نادانستن قلمرو مدیریت آموزشی در نظر و احساس ناتوانی در کاربست

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

نظریه‌های آن در عمل است. Raadschelders (2018) معتقد است، برخی، مدیریت آموزشی را به عنوان یک "رشته علمی" قلمداد می‌کنند. اما Biglan (1973) و Bush (1999) و گروهی دیگر، آن را یک "حوزه کاربردی" (Ribbins, 2006) و برخی "حوزه مطالعاتی" (Oplatka, 2009) در نظر می‌گیرند. این رویکردهای متناقض‌نما، ضرورت تحلیل مکرر ساختار تولیدات علمی رشته را توجیه می کند.

برای داشتن درک و نمایی از چارچوب حوزه علمی، ترسیم نقشه و ترسیم ساختار دانش آن حوزه ضروری به نظر می‌رسد و با استفاده از آن می‌توان نویسندگان تأثیرگذار، موضوع‌های علمی و نیز آثار اصلی منتشر شده در هر حوزه علمی را در بازه‌های زمانی مختلف مشخص کرد (Soheili et al., 2014). از طریق نقشه دانش می‌توان مسیر جریان دانش، نقاط قوت و ضعف و کمبودهای موجود در یک حوزه علمی را آشکار ساخت و اطلاعات جامعی را به صورت بصری در اختیار پژوهشگران قرار داد، که می‌تواند در انتخاب موضوع پژوهش نقش مهمی داشته باشد (Rahmani, 2018). همچنین می‌تواند به عنوان یک نقشه راهنما به پژوهشگران و سیاست‌گذاران حوزه‌های مختلف علمی در شناسایی اولویت‌های پژوهش و تطبیق آن با نیازهای بومی کشور یاری رساند (Danialy & Naghshineh, 2018). ترسیم نقشه دانش از روش‌های بازنمود انتشارات علمی یک حوزه از علم است (Okhovati et al, 2013). در دنیای علم، نشریات و مجلات علمی با انتشار مقالات، اصلی‌ترین مجرای اشاعه پژوهش و تفسیر پیشرفت‌های علمی و مقاله‌نویسی مناسب‌ترین شیوه در اشاعه اطلاعات، انتقال دانش و انتشار نوآوری‌ها است (Schubert, 2002). مثلاً تعداد مقالات علمی تولید شده و کیفیت ارتباطات میان آنها در هر حوزه مبین مباحث داغ آن حوزه خاص و اهمیت هر یک از موضوعات است. با ترسیم نقشه دانش حوزه مدیریت آموزشی و بررسی تولیدات آن می‌توان به تعیین وضعیت کنونی این علم، تعیین نقاط قوت و ضعف این حوزه، تعیین مجلات هسته، مشخص نمودن تأثیرگذارترین نویسندگان و مراکز علمی و نهایتاً درک حیطه‌های دارای اولویت در حوزه‌های تحقیقاتی این رشته کمک کرد و باعث جهت بخشیدن به تولیدات آتی و برنامه‌ریزی‌های آتی این رشته شد. در سال‌های اخیر مطالعات مختلفی به بررسی حوزه‌های علمی با رویکرد علم‌سنجی پرداخته‌اند، هر چند اکثر این مطالعات به طور مستقیم در حوزه مدیریت آموزشی نبوده‌اند. در ادامه به مرور برخی از پژوهش‌هایی که طی سال‌های اخیر با رویکرد علم‌سنجی صورت گرفته پرداخته شده است.

در پژوهشی که به بررسی روند پژوهش‌ها با تأکید بر مفهوم مدیریت آموزشی در رشته پرستاری در پایگاه‌های اطلاعاتی Web of Science با روش علم‌سنجی پرداخته بود دریافت که تعداد مقالات از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ روند افزایشی داشته است و پراستنادترین نشریات به ترتیب به کشورهای آمریکا، انگلستان، استرالیا و به دانشگاه‌های تورنتو، دالهوزی، دانشگاه ملکه ماری لندن تعلق داشته و بیشترین

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

همکاری‌های بین المللی در انتشار مقالات با کیفیت بالا در بین کشورهای آمریکا، انگلستان، چین، ایران و کانادا صورت گرفته است (Lashgari, 2020). در پژوهش دیگری با عنوان تحلیل شبکه اجتماعی هم‌نویسندگی مقالات خارجی اعضای هیأت علمی رشته علوم تربیتی به شناسایی شبکه هم‌تألیفی اعضای هیأت علمی با استفاده از روش کتابسنجی پرداختند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن بود که الگوی سه نویسندگی مهم‌ترین الگوی همکاری در مقاله‌های مورد بررسی بود. بررسی شاخص‌های خرد نشان داد که به ترتیب افرادی چون "عباس عباس‌پور"، "خسرو باقری"، "علی دلاور"، "حسن ملکی" و "اسماعیل زارعی"، با دارا بودن بیشترین میزان همکاری علمی با سایر نویسندگان، مشارکت پذیرترین افراد حاضر در شبکه بودند. ساختار شبکه هم‌تألیفی اعضای هیأت علمی رشته علوم تربیتی در مقالات منتشر شده به دلیل چگالی کم آن از انسجام پایینی برخوردار بود و شبکه هم‌نویسندگی مقالات منتشر شده خارجی اعضای هیأت علمی علوم تربیتی نمایان‌گر شبکه‌ای گسسته و دارای روابط بسیار کم میان گره‌های مختلف بود (Nocheh Nasar et al., 2018). در پژوهشی وضعیت تولید دانش در "رشته رهبری و مدیریت آموزشی" مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های این پژوهش نشان داد که در مجموع ۹۳۸۵ مدرک در قالب مقاله، نقد، مرور کتاب و ...، به وسیله ۱۴۹۹۴ نویسنده و در ۲۴۶۸ نشریه منتشر شد که در این بین فصلنامهEducational Administration Quarterly پر تولیدترین و مجله Teachers College Record مؤثرترین نشریه این رشته بودند و پرتولیدترین و مؤثرترین نویسندگان به ترتیب، "فیلیپ هالینگر" و "رونالد هک"، بودند. نرخ رشد علمی این رشته، ۲۱/۴۲ درصد بود و بیش از ۹۰ درصد مدارک آن، طی چهار دهه اخیر تولید شدند. همچنین، سال ۲۰۱۳ با انتشار ۶۳۶۵ مدرک، بیشترین میزان تولیدات علمی را به خود اختصاص داد. در ضمن، "دانشگاه لندن" با تعداد ۲۴۷۴ اثر، معادل ۲۶ درصد از کل مدارک، جزء پرتولیدترین دانشگاه جهان بود (Rasteh moghaddam et al., 2016). در یک پژوهش، شبکه هم‌تألیفی مجلات علمی پژوهشی فارسی دانشکده مدیریت دانشگاه تهران به منظور ترسیم ساختار شبکه هم‌تألیفی نویسندگان و شناسایی مهم‌ترین نویسندگان و الگوی هم‌تألیفی و انسجام شبکه‌ای مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها حاکی از آن بود که بالاترین شاخص همکاری در میان مجله‌های مورد بررسی متعلق به "فصلنامه مدیریت دولتی" و بالاترین درجه همکاری نیز به طور مشترک به "فصلنامه مدیریت بازرگانی" و "فصلنامه مدیریت فناوری اطلاعات"، اختصاص دارد و الگوی هم‌تألیفی نویسندگان، دو نویسندگی و سه نویسندگی بوده است (Fallah et al., 2016). در پژوهشی با هدف شناسایی سهم تحقیقات محققین ترک در ادبیات بین‌المللی "رشته رهبری و مدیریت آموزشی" به بررسی حجم، ژورنال‌ها، نویسندگان، انواع مقاله‌ها، کلمات کلیدی پراستفاده، تأثیر استناد و شبکه‌های استناد به مقاله‌های مرتبط با تحقیقات دانشمندان ترک پرداخته شد. نتایج بررسی بر روی ۳۱۳ مقاله منتشر شده توسط محققان ترک در مجلات معتبر بین‌المللی نشان داد که گر چه

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

تحقیقات دانشمندان ترک عمدتاً در مجلات مستقر در ترکیه چاپ می‌شود، اما در سال‌های اخیر تعداد قابل توجهی از آنها در مجلات بین‌المللی منتشر شد (Gumus et al.,2020). در پژوهش دیگری با استفاده از علم نگاری، جهت درک تکامل پژوهش در "مدیریت آموزشی" و به دنبال بررسی تعداد و توزیع جغرافیایی پژوهش‌های "مدیریت آموزشی"، شناخت تأثیر بالای دانشمندان و اسناد و آشکار کردن "ساختار مفهومی" این رشته، ۲۲۳۶۱ مقاله که در ۲۲ ژورنال مدیریت آموزشی که بین سال‌های ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۸ در اسکوپوس فهرست شده‌اند را شناسایی کردند. این بررسی نشان داد که پایگاه دانش مدیریت آموزشی بطور چشمگیری از سال ۱۹۶۰ و با شتاب گرفتن نسبت رشد و افزایش تنوع جغرافیایی و جنسیتی رشد یافت. نتایج این پژوهش حاکی از آن بود که علم‌نگاری، ابزاری مفید برای آشکارسازی پیشرفت تاریخی رشته مدیریت آموزشی مهیا می‌سازد (Hallinger & Kovacevic, 2019). در یک پژوهش، ۳۱۵ مقاله تجربی، مروری، مفهومی و تفسیری که توسط محققان ترک در مجلات مدیریت آموزشی منتشر شده در پایگاه Web of Science مورد بررسی قرار گرفت. نتایج پژوهش حاکی از آن بود که محققین مدیریت و رهبری آموزشی ترکیه، بیشتر به روش تحقیق کمّی مبتنی بر نظرسنجی اعتماد می‌کنند و از روش‌های ترکیبی و مطالعات کیفی کمتر استفاده می‌کنند. رفتار سازمانی، رهبری مدرسه و عواطف به عنوان موضوعاتی که بیشترین استفاده را دارند، برجسته هستند و آنها به تجزیه و تحلیل نتایج آموزشی مانند پیشرفت دانش‌آموزان و پیشرفت مدرسه علاقه‌ای نشان نداده بودند (Bellibas & Gumuş, 2019). با توجه به پژوهش‌های انجام شده در این حوزه همچنان فقدان اطلاعات دقیق در خصوص روند تولیدات دانش به منظور سیاستگذاری‌های علمی و همچنین نمایش نقشه‌ی راه پژوهشگران در شناسایی مجلات فعال در حوزه مدیریت دانش و نویسندگان و دانشگاههایی که در این حوزه دارای بیشترین برونداد علمی هستند اهمیت دارد و می تواند باعث خلق ایده‌های جدید و انجام پژوهش‌های بیشتری با کیفیت بهتر شود تا شکاف موجود در این حوزه‌ی علمی را ارتقا بخشد.

با وجود اهمیت و نقش انکارناپذیر مدیریت آموزشی در ساختار کلی توسعه یک کشور و با عنایت به اینکه لازمه مدیریت هدفمند دانش، حصول شناخت و ارزیابی مستدل از وضعیت کنونی یک حوزه علمی است، بررسی‌ها نشان می‌دهند که مطالعه‌ای جامع درباره وضعیت این حوزه از دانش در ایران در دسترس نیست. لذا ضروری است که وضعیت دانش مدیریت آموزشی در ایران مورد بررسی قرار گیرد. بنابراین با توجه به اهمیت بررسی تولیدات دانش و ترسیم نقشه دانش مدیریت آموزشی ایران؛ پرسش‌های زیر صورتبندی شدند:

۱. وضعیت تولید دانش در رشته مدیریت آموزشی در ایران چگونه است؟

۲. در حوزه مدیریت آموزشی، کدام نویسندگان، دانشگاه‌ها و مجلات ایرانی، دارای بیشترین تولیدات دانش هستند؟

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

۳. در حوزه مدیریت آموزشی، ساختار شبکه هم‌تألیفی پژوهشگران و دانشگاه‌های پرتولید ایرانی در مقالات منتشرشده، چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی و از نوع علم‌سنجی بود. اساس کار علم‌سنجی بر بررسی چهار متغیر اساسی شامل مؤلفان، انتشارات علمی، مراجع و ارجاعات استوار است (Foroughi et al, 2020; Emami et al, 2016). جامعه این پژوهش، همه مقالات علمی اصیل، نمایه شده در " پایگاه مجلات تخصصی نور"، "بانک اطلاعات نشریات کشور" و "مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی"، بودند. نمونه‌ها با چهار کلیدواژه اصلی «مدیریت آموزشی»، «رهبری آموزشی»، «مدیریت مدرسه» و «رهبری مدرسه» به همراه موضوعات فرعی و حالت‌های جمع و مفرد آنها بر اساس جستجوی عین عبارت و بدون اعمال محدودیت زمانی، در طی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۹۹، در بازه زمانی ۱۲ تا۳۰ ام تیرماه ۹۹ جست و جو شدند. این کلیدواژه‌ها با انطباق "اصطلاح‌نامه برخط اریک"، "کتاب فرهنگ مدیریت آموزشی" و "اجماع نظر سه استاد مدیریت آموزشی"، انتخاب شدند. این شیوه انتخاب کلیدواژه‌ها، روایی داده‌ها را بیشینه می‌سازد (Erfanmanesh & Morovati Ardakani, 2016). به منظور گردآوری داده‌ها، ابتدا با جستجوی پیشرفته کلیدواژه‌های منتخب، تعداد ۱۰۶۶ مقاله بازیابی شدند. پس از حذف موارد تکراری و نامرتبط، تعداد ۸۹۱ مقاله باقی ماندند. به منظور تحلیل داده‌ها از شاخص‌های توصیفی، نرخ رشد، توزیع فراوانی و درصد فراوانی نسبی، با کمک نرم افزار اکسل استفاده شد. همچنین جهت ترسیم نقشه‌های هم‌تألیفی از نرم‌افزار پاژک، و برای تعیین مجلات هسته، از قانون پراکندگی یا توزیع بردفورد استفاده شد.

یافته‌ها

در این بخش به تحلیل پرسش‌های پژوهش پرداخته می شود.

تحلیل پرسش یکم: وضعیت تولید دانش در رشته مدیریت آموزشی در ایران چگونه است؟

برمبنای داده‌های حاصله از جستجو در پایگاه‌های مجلات تخصصی نور، بانک اطلاعات نشریات کشور و مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، روند رشد مقاله‌های حوزه مدیریت آموزشی در دوره مفروض، در جدول ۱ نمایش داده شده است. نرخ رشد در هر سال در ستون سوم جدول ۱ محاسبه شده است.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

جدول ۱. روند رشد مقالات حوزه مدیریت آموزشی

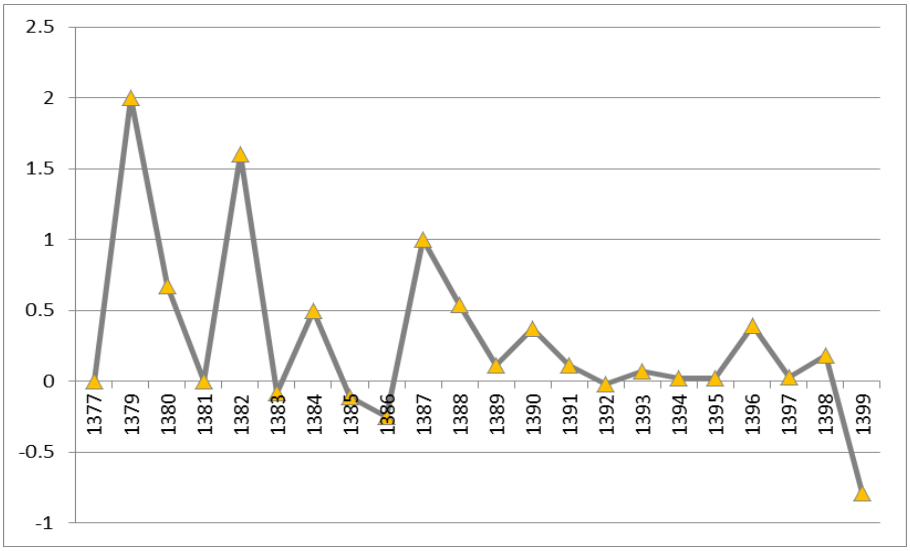
سال انتشار	تعداد مقالات	نرخ رشد
۱۳۷۷	۱	–
۱۳۷۹	۳	۲
۱۳۸۰	۵	۰/۶۷
۱۳۸۱	۵	۰
۱۳۸۲	۱۳	۱/۶
۱۳۸۳	۱۲	-۰/۰۸
۱۳۸۴	۱۸	۰/۵
۱۳۸۵	۱۶	-۰/۱۱
۱۳۸۶	۱۲	-۰/۲۵
۱۳۸۷	۲۴	۱
۱۳۸۸	۳۷	۰/۵۴
۱۳۸۹	۴۱	۰/۱۱
۱۳۹۰	۵۶	۰/۳۷
۱۳۹۱	۶۲	۰/۱۱
۱۳۹۲	۶۱	-۰/۰۲
۱۳۹۳	۶۵	۰/۰۷
۱۳۹۴	۶۶	۰/۰۲
۱۳۹۵	۶۷	۰/۰۲
۱۳۹۶	۹۳	۰/۳۹
۱۳۹۷	۹۶	۰/۰۳
۱۳۹۸	۱۱۳	۰/۱۸
۱۳۹۹	۲۴	-۰/۷۹

همانطور که مشاهده می‌شود، از آنجایی که در فرمول نرخ رشد اختلاف تعداد مقالات سال اول و دوم بر تعداد مقالات سال اول محاسبه می‌شود، در سال‌هایی که تعداد مقالات رشدی نداشته، روند رشد برابر با صفر، و در سال‌هایی که حتی یک مقاله کمتر از سال قبل منتشر شده نرخ رشد عددی منفی شده است. این داده ها نشان می‌دهد، اولین مقاله در این حوزه در سال ۱۳۷۷ در ایران نمایه شده است و نیز در مجموع از نظر تعداد مقالات طی سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۹۹ تاحدی رشد نزولی بوده است.

با توجه به آن که استفاده از تصویر، درک بهتری از تفسیر را در بیننده ایجاد می‌نماید در نمودار ۱ نمایشی از نرخ رشد مقالات حوزه مدیریت آموزشی در دو دهه گذشته ارائه شده است.

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

نمودار ۱. نرخ رشد مقالات حوزه مدیریت آموزشی

روند رشد مقالات در یک حوزه نشانگر سیر تاریخی موضوعات و تمایل پژوهشگران به نگارش مقالاتی در زیرموضوعات مختلف آن حوزه موضوعی است. در نمودار ۱ مشاهده می‌شود که در سال دوم تعداد مقالات این حوزه نسبت به اولین سال رشد مناسبی داشته است اما این روند در سال‌های پس از آن به صورت نوسانی و به شکل سینوسی بوده است به طوری که اولین بار در سال ۱۳۸۳ و پس از آن در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ نرخ رشد آن منفی شد اما با جهشی در سال ۱۳۸۷ حرکت نزولی را جبران نموده است. با اینکه از نظر تعداد مقالات روندی صعودی قابل مشاهده است اما در محاسبه نرخ رشد و با توجه به نمودار ۱ رشد چشمگیری در نگارش مقالات این حوزه مشاهده نمی‌شود و برای صعودی شدن نرخ رشد، باید تعداد مقالات این حوزه و تمایل پژوهشگران نسبت به نگارش مقالات این حوزه بیشتر شود. برای مثال در سال ۱۳۹۸ بیشترین تعداد مقاله در این حوزه نگارش یافته است اما از نظر محاسبه نرخ، رشد زیادی مشاهده نمی‌شود. علت منفی بودن نرخ سال ۱۳۹۹ و تعداد کم مقاله‌ها نیز می‌تواند آن باشد که در هنگام جمع آوری داده‌های این پژوهش سال ۹۹ به پایان نرسیده و به همین دلیل نمی‌توان تصمیم گرفت که روند آن در پایان سال به چه شکل خواهد بود.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

تحلیل پرسش دوم: در حوزه مدیریت آموزشی، کدام نویسندگان، دانشگاه‌ها و مجلات ایرانی، دارای بیشترین تولیدات دانش هستند؟

در هر حوزه پژوهشی، پژوهشگرانی هستند که در نگارش مقالات آن حوزه فعالیت بیشتری داشته‌اند و از لحاظ پرتولید بودن و پرکار بودن نسبت به سایر پژوهشگران پیشرو هستند. در حوزه موضوعی مدیریت آموزشی پس از بررسی مقالات حاصل از جستجو در پایگاه‌های مجلات تخصصی نور، بانک اطلاعات نشریات کشور و مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، نویسندگانی شناسایی شدند که از لحاظ تعداد مقالات پیشتاز بوده‌اند و به علت بهینه‌سازی نمایش نتایج، پژوهشگرانی در جدول ۲ لحاظ شده‌اند که بیشتر از ۱۰ مقاله منتشر کرده‌اند.

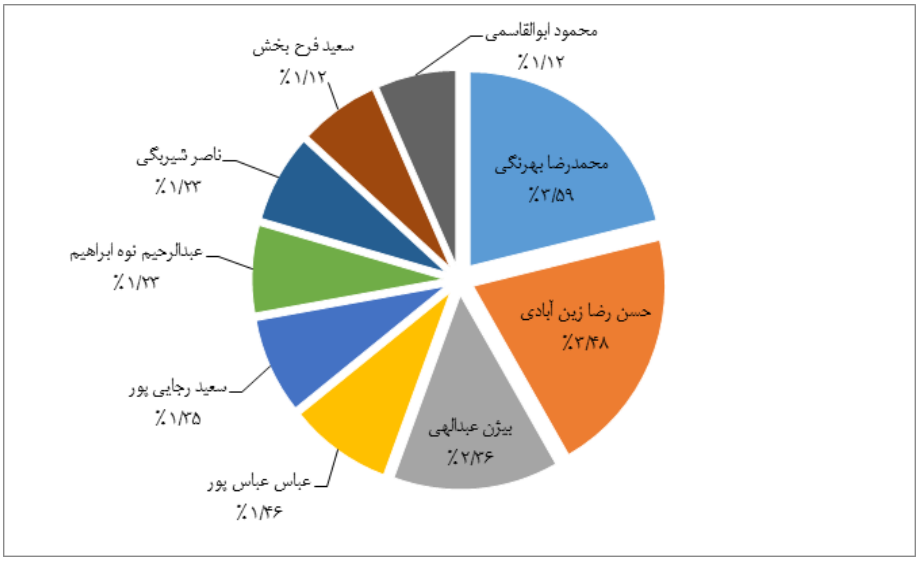
جدول ۲. نویسندگان دارای بیشترین تولید علمی در حوزه مدیریت آموزشی

نام نویسنده	تعداد مقاله	درصد فراوانی نسبی
محمدرضا بهرنگی	۳۲	٪۳/۵۹
حسن رضا زین آبادی	۳۱	٪۳/۴۸
بیژن عبدالهی	۲۱	٪۲/۳۶
عباس عباس پور	۱۳	٪۱/۴۶
سعید رجایی پور	۱۲	٪۱/۳۵
عبدالرحیم نوه ابراهیم	۱۱	٪۱/۲۳
ناصر شیربگی	۱۱	٪۱/۲۳
سعید فرح بخش	۱۰	٪۱/۱۲
محمود ابوالقاسمی	۱۰	٪۱/۱۲
تعداد کل مقالات	۸۹۱	

طبق جدول شماره ۲ "محمدرضا بهرنگی" با تعداد ۳۲ مقاله دارای بیشترین تعداد مقاله و به بیان آماری ۴/۹ درصد از مقالات این حوزه و پس از وی، "حسن‌رضا زین‌آبادی" با اختلاف یک مقاله دارای بیشترین تعداد مقاله و ۳/۴۸ درصد از مقالات بوده است. در ادامه "بیژن عبدالهی"، "عباس عباس‌پور" و "سعید رجایی‌پور"، به ترتیب دارای ۲۱، ۱۳ و ۱۲ مقاله بودند. "عبدالرحیم نوه‌ابراهیم" و "ناصر شیربگی" با تعداد مساوی و ۱۱ مقاله و "سعید فرح‌بخش" و "محمود ابوالقاسمی" با نگارش ۱۰ مقاله جزو نویسندگان پرتولید این حوزه شناخته شدند. کمترین درصد فراوانی نسبی مربوط به دو پژوهشگر انتهای جدول است. نمودار ۲ نشان‌دهنده درصد فراوانی نسبی سهم هر یک از پژوهشگران برتر نسبت به کل مقاله مورد بررسی است.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

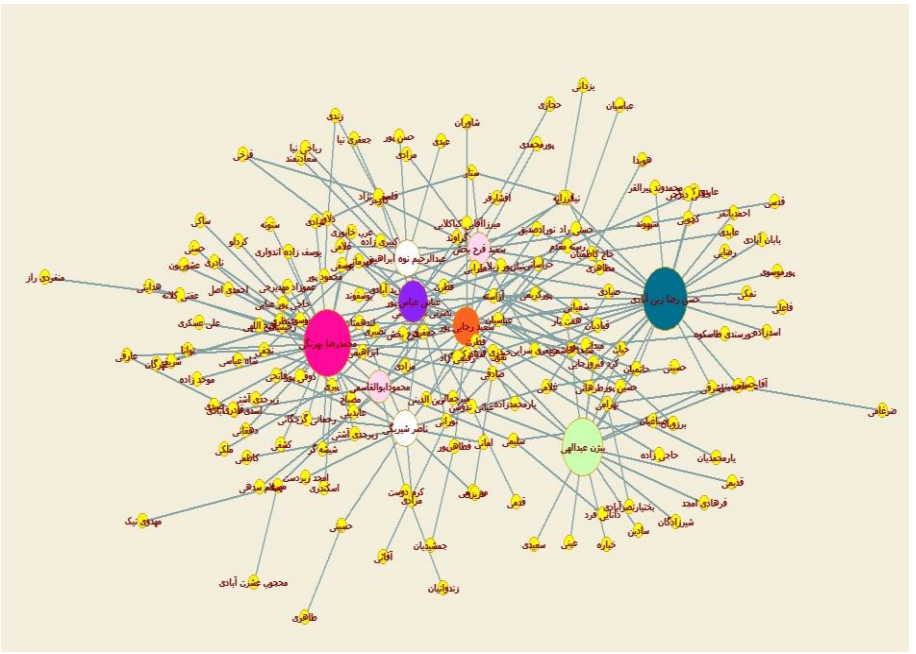

نمودار ۲. نویسندگان پرتولید حوزه مدیریت آموزشی

در ادامه نیز جهت بررسی روابط همکاری پژوهشگران، با توجه به نتایج جدول ۲ که پرتولیدترین پژوهشگران حوزه مدیریت آموزشی را مشخص نموده، نقشه همکاری آنها نیز ترسیم شد. در این شبکه هر گره مختص به یک نویسنده است و هر خط (یال) نشانگر روابط میان دو گره یا همکاری دو پژوهشگر یا چند پژوهشگر با هم است. هر چه قطر دایره نیز بیشتر باشد نشان‌دهنده پیوندهای دریافتی بیشتر و تأثیرگذاری بیشتر در شبکه است.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

شکل ۱. شبکه هم‌تألیفی نویسندگان پرتولید حوزه مدیریت آموزشی

در تصویر ۱، شمای کلی از روابط علمی ۹ پژوهشگر که دارای تولیدات بیشتر بودند نشان داده شده است. با توجه به نقشه، این پژوهشگران، در مرکزیت نقشه قرار گرفته‌اند و پژوهشگرانی که دارای همکاری بیشتر با آنها هستند در مجاورت هر خوشه مشخص شده قرار دارند و پژوهشگرانی که دارای همکاری کمتر هستند نیز دور از مرکز و خوشه مشخص شده و در حاشیه نقشه قرار گرفته‌اند. بر این اساس خوشه مربوط به "بهرنگی" نشان می‌دهد که دارای روابط زیادی است و تأثیر بیشتری نسبت به سایر پژوهشگران در این حوزه داشته است.

یکی از راه‌های سنجش کیفیت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی بررسی تعداد بروندادهای علمی آنها است. در حوزه پژوهشی مدیریت آموزشی، دانشگاه‌های منتشرکننده ۸۹۱ مقاله مورد بررسی، در جدول ۳، به ترتیب تعداد بروندادهای پژوهشی آورده شده‌اند به طوری که ۹ دانشگاه با بیشترین برونداد علمی در صدر جدول قرار گرفت.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

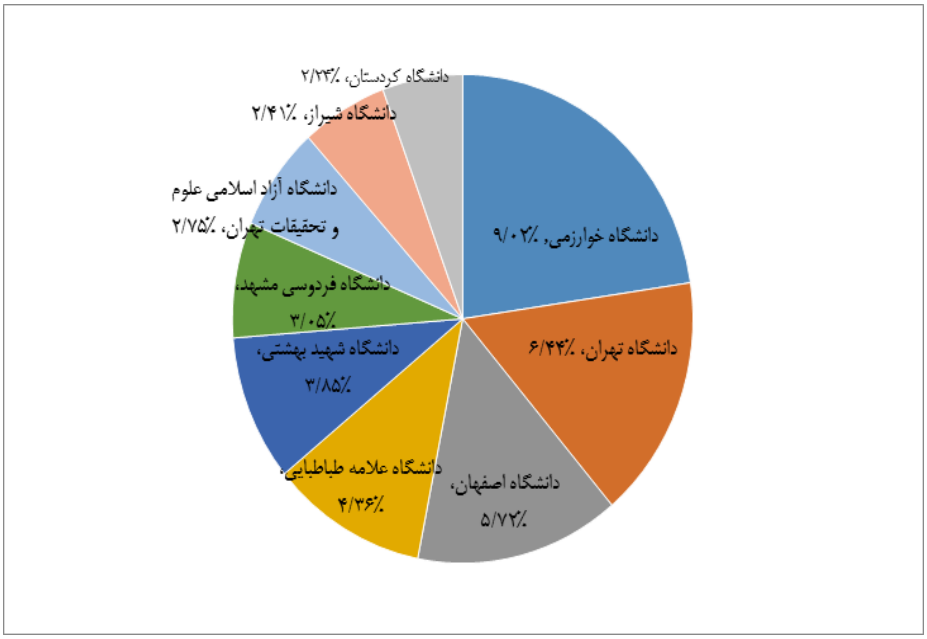
جدول ۳. بروندادهای علمی دانشگاه‌های حوزه مدیریت آموزشی

نام دانشگاه‌ها	تعداد برونداد علمی	فراوانی نسبی تعداد بروندادهای علمی
دانشگاه خوارزمی	۲۱۳	٪۹/۰۲
دانشگاه تهران	۱۵۲	٪۶/۴۴
دانشگاه اصفهان	۱۳۵	٪۵/۷۲
دانشگاه علامه طباطبایی	۱۰۳	٪۴/۳۶
دانشگاه شهید بهشتی	۹۱	٪۳/۵۹
دانشگاه فردوسی مشهد	۷۲	٪۳/۰۵
دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران	۶۵	٪۲/۷۵
دانشگاه شیراز	۵۷	٪۲/۴۱
دانشگاه کردستان	۵۳	٪۲/۲۴

در جدول ۳ دانشگاه‌های دارای بیش از ۵۰ برونداد نمایش داده شده‌اند و تعداد کل بروندادها بر اساس تمامی دانشگاه‌ها محاسبه شده است و فراوانی نسبی نیز حاصل تقسیم تعداد فراوانی هر دانشگاه بر تعداد کل فراوانی دانشگاه‌ها بر عدد ۱۰۰ است. نمودار ۳ نمایش گرافیکی دانشگاه‌های دارای بیشترین برونداد بوده که در این نمودار بیشترین قسمت مربوط به "دانشگاه خوارزمی" با فراوانی ۲۱۳ و درصد فراوانی نسبی ۹/۰۲ است و پس از آن "دانشگاه تهران" با فراوانی ۱۵۲ و درصد فراوانی نسبی ۶/۴۴ در رتبه‌های اول و دوم برونداد علمی قرار دارند. "دانشگاه علامه طباطبایی"، "دانشگاه شهید بهشتی"، "دانشگاه آزاداسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران"، "دانشگاه شیراز" و "دانشگاه کردستان" در رتبه‌های سوم تا هشتم قرار دارند. ترسیم گرافیکی دانشگاه‌های با بیش از ۵۰ برونداد علمی در حوزه مدیریت آموزشی نیز در قالب نمودار ۳ نمایش داده شده است.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

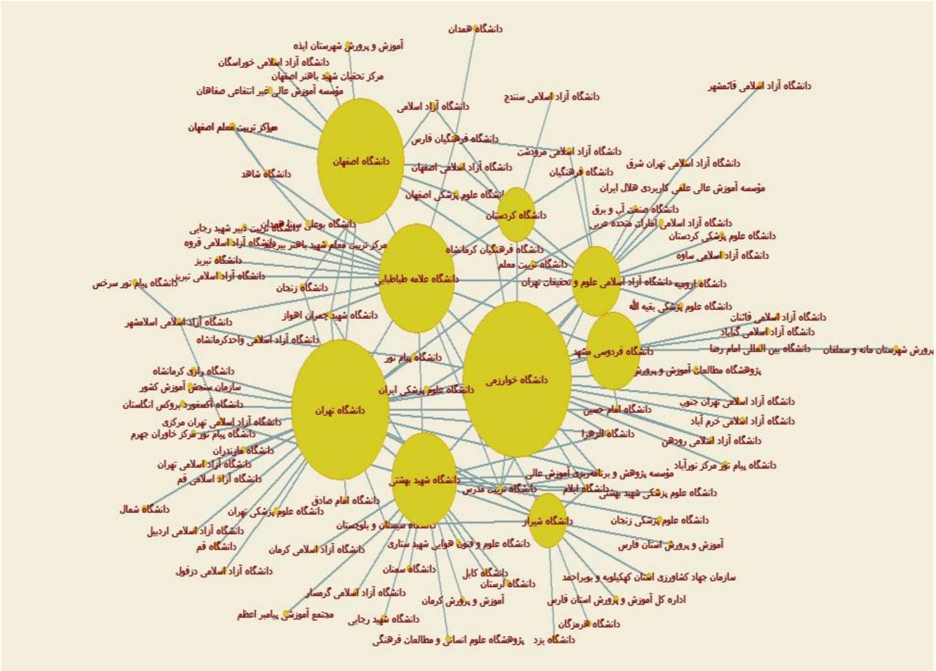

نمودار ۳. دانشگاه‌های پرتولید حوزه مدیریت آموزشی

ترسیم نقشه علمی برونداد دانشگاه‌ها، نمایش مناسبی از میزان فعالیت و روابط علمی آن‌هاست. در نقشه ۲ که خروجی نرم‌افزار پاژک است مشاهده می‌شود که "دانشگاه خوارزمی" در مرکز نقشه با اندازه بزرگتر از گره‌های دیگر است و این نشان‌دهنده پرتولید بودن آن است. روابط (یال‌ها) نیز همکاری علمی میان پژوهشگران دانشگاه‌ها را نمایش می‌دهد. هر چه گره‌های مربوط به دانشگاه‌ها در مرکز نقشه باشد نشان‌دهنده بیشتر بودن تولیدات و بیشتر بودن روابط میان دانشگاه‌های موجود در مرکز نقشه است. دانشگاه‌هایی که در حاشیه نقشه مشاهده می‌شود در رابطه کمتری با دانشگاه‌های پرتولید بوده‌اند.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

شکل ۲. شبکه همکاری علمی دانشگاه‌های در حوزه مدیریت آموزشی

همانطور که در نقشه‌ی ۲ مشاهده می‌شود اندازه‌ی گره "دانشگاه خوارزمی"، "دانشگاه تهران"، "دانشگاه علامه طباطبایی" و "دانشگاه اصفهان" بزرگ‌تر از سایر دانشگاه‌ها بوده و روابط بیشتری با مراکز دیگر داشته‌اند. همچنین "دانشگاه شهید بهشتی"، "دانشگاه فردوسی مشهد"، "دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران" و پس از آن "دانشگاه کردستان"، نیز از جمله مراکز با تولید بالا و میزان همکاری علمی بالا هستند.

تحلیل پرسش سوم: در حوزه مدیریت آموزشی، ساختار شبکه هم‌تألیفی پژوهشگران و دانشگاه‌های پرتولید ایرانی در مقالات منتشرشده، چگونه است؟

با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، ۸۹۱ مقاله حوزه مدیریت آموزشی که نمونه پژوهش را تشکیل می‌دهد توسط ۲۷۲ مجله به چاپ رسیده است. این مجلات با به کارگیری توزیع بردفورد به سه دسته مجلات هسته، مجلات نزدیک به هسته و مجلات دور از هسته، تقسیم شدند. طبق این توزیع، ۳۰۵ مقاله توسط ۹ مجله منتشر شده‌اند که به عنوان نشریات هسته شناسایی شدند. نتایج این تحلیل در جدول ۴ گزارش شده است.

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

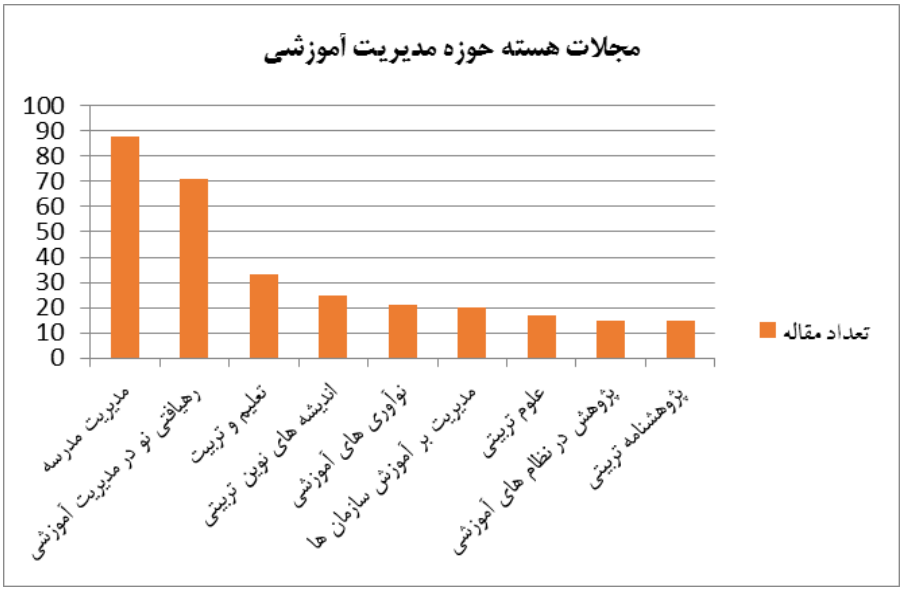
جدول ٤ مجلات هسته در حوزه مدیریت آموزشی

رتبه	عنوان مجله	تعداد مقاله
۱	مدیریت مدرسه	۸۸
۲	رهیافتی نو در مدیریت آموزشی	۷۱
۳	تعلیم و تربیت	۳۳
۴	اندیشه های نوین تربیتی	۲۵
۵	نوآوری های آموزشی	۲۱
۶	مدیریت بر آموزش سازمان ها	۲۰
۷	علوم تربیتی	۱۷
۸	پژوهش در نظام های آموزشی	۱۵
۹	پژوهشنامه تربیتی	۱۵
مجموع		**۳۰۵**

در جدول ۴ مشاهده می‌شود بیشترین تعداد مقاله در حوزه مورد پژوهش توسط مجله "مدیریت مدرسه" به چاپ رسیده و تعداد این مقالات ۸۸ مورد است. این مجله تاکنون به صورت دو فصلنامه منتشر می‌شود و دارای درجه علمی- پژوهشی است و دانشگاه کردستان صاحب امتیاز این مجله است. حوزه‌های اصلی این مجله، مدیریت آموزشی و تمام جنبه‌های رهبری و مدیریت مدارس است. در رتبه دوم این جدول مجله "رهیافتی نو در مدیریت آموزشی" با تعداد ۷۱ مقاله در حوزه مدیریت آموزشی قرار دارد. این مجله به صورت فصلنامه منتشر می‌شود و محورهای اصلی این فصلنامه مدیریت آموزشی و زمینه‌های وابسته (مطالعات برنامه درسی، برنامه‌ریزی درسی و آموزشی، مدیریت آموزش عالی، مدیریت منابع انسانی در نظام‌های آموزشی، مدیریت تغییر و نوآوری در نظام‌های آموزشی، بالندگی سازمانی در نظام‌های آموزشی، مدیریت تحول سازمانی و سایر موضوعات مرتبط با نظام‌های آموزشی) است. مجله "تعلیم و تربیت" با تعداد ۳۳ مقاله در جایگاه سوم قرار دارد. چهار مجله "اندیشه‌های نوین تربیتی"، "نوآوری‌های آموزشی"، "مدیریت بر آموزش سازمان‌ها" و "علوم تربیتی"، با تعداد بیشتر از ۲۰ مقاله در رتبه‌های چهارم تا هفتم این لیست قرار دارند و مجلات "پژوهش در نظام‌های آموزشی" و "پژوهشنامه تربیتی" نیز به عنوان آخرین مجلات هسته و با تعداد ۱۵ مقاله هر دو در جایگاه هشتم قرار دارند. به منظور نمایش بهتر مجلات هسته، نمودار۴ ترسیم شد.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

نمودار ٤. مجلات هسته در حوزه مدیریت آموزشی

در نمودار ۴ نیز مشاهده می‌شود که "مجلات هسته" در این حوزه پژوهشی شامل ۹ مجله با عناوین ذکر شده هستند که تعداد مقالات آنها بین ۱۵ تا ۸۸ مقاله متغیر است. در این توزیع مجلاتی با تعداد مقاله کمتر نیز با عنوان مجلات "نزدیک هسته" مشخص شده است و شامل ۴۶ عنوان مجله که ۲۹۵ مقاله حوزه مدیریت آموزشی را منتشر کرده‌اند، می شوند. پس از اعمال توزیع بردفورد و شناسایی مجلات هسته و نزدیک هسته، مابقی مجلات که یک سوم آخر را تشکیل می‌دهند با نام "مجلات دور از هسته" شناسایی می‌شوند. از ۸۹۱ مقاله مورد بررسی، ۲۹۱ مقاله توسط مجلاتی به چاپ رسیده‌اند که هر یک بین ۱ تا ۳ مقاله در این حوزه منتشر نموده‌اند و تعداد آنها ۲۱۷ مجله است.

بحث و نتیجه‌گیری

از آنجایی که مدیریت آموزشی نقش انکارناپذیر در ساختار کلی توسعه یک کشور دارد و با عنایت به اینکه مدیریت هدفمند دانش و اجرای سیاستگذاری‌ها در امر مدیریت آموزشی موضوعی حائز اهمیت است در پژوهش حاضر وضعیت دانش مدیریت آموزشی در ایران مورد بررسی قرار گرفت. در دهه‌های گذشته مطالعه و ترسیم نقشه‌های علمی به عنوان یکی از شاخص‌های سیاست‌گذاری علمی، در حوزه‌های مختلف اهمیت و افزایش یافته است (Mirhaghjoo Langeroudi & Alinezhad

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

Chamazkoti, 2020). نقشه علمی، باز نمون فضایی، از چگونگی پیوند رشته‌ها، حوزه‌ها، متخصصان و مقاله‌های آن‌ها به وجود می‌آورد، این نقشه‌ها را می‌توان به نقشه‌های جغرافیایی که رابطه‌های سیاسی یا جنبه‌های فیزیکی را بر روی زمین نشان می‌دهند، تشبیه کرد. در این نقشه‌ها، حوزه‌ها بر اساس دوری و نزدیکی، و میزان ارتباطاتی که دارند از همدیگر متمایز می‌شوند (Small, 1999). به عبارت ساده، نقشه علمی یا نگاشت علم، به تصویر کشیدن نتایج برآمده از تجزیه و تحلیل انتشارات یک حوزه علمی از زوایای مختلف و بازتاب تصویری بزرگ، از آن حوزه است (Soheili & Osareh, 2010). این نگاشت، ابزاری مناسب برای اندازه گیری دانش نیز هست و کمک می‌کند تا منابع دانش حوزه‌های مختلف علوم، شناسایی و نمایش داده شوند و برقراری ارتباط بین اجزاء گوناگون و یکپارچه‌سازی و نمایش فرایندهای سازمانی بین آنها امکان پذیر گردد.

توسعه و گسترش علم، فرآیندی اجتماعی است که از طریق شبکه‌ای از پژوهشگران که مجامع علمی را تشکیل می‌دهند، شکل می‌گیرد. پژوهشگران درون یک جامعه علمی خاص برای مشارکت در پایگاه دانش کلی آن جامعه با همدیگر تعامل برقرار کرده و همکاری می‌کنند. در واقع شتاب پیشرفت‌های علمی در چند دهه اخیر عمدتاً منسوب به تأسیس مجامع علمی و بهبود ارتباطات میان پژوهشگران معاصر است (Chang & Harrington, 2005). رشد دانش از طریق همکاری‌های رسمی بین مجامع دانشگاهی و ارتباطات غیررسمی با استفاده از شبکه‌های اجتماعی درون این انجمن‌ها تسهیل شده است. کارآمدی چنین جوامعی بستگی به قدرت و وسعت روابط بین اعضای آن دارد؛ بنابراین تحلیل این جوامع فرصتی را برای بررسی ساختار روابط بین یک جامعه علمی فراهم می‌کند (Racherla & Hu, 2010). از این رو در این پژوهش سعی شد تا با بررسی تولیدات علمی، روابط علمی پژوهشگران و مؤسسات حوزه مدیریت آموزشی و همچنین ترسیم روابط علمی بین آنها، نقاط ضعف و کاستی‌ها و همچنین نیازهای مربوط به این حوزه را مورد بررسی قرار داد.

نتایج مربوط به همکاری‌های علمی حوزه مدیریت آموزشی نشان داد که "محمدرضا بهرنگی" و "حسن رضا زین آبادی" به ترتیب اثرگذارترین نویسندگان، و "دانشگاه خوارزمی" و "دانشگاه تهران" پرتولیدترین مؤسسات هستند. البته نتایج پژوهش (Rezaee et al., 2017) که اقدام به شناسایی دانشگاه‌های دارای بیشترین برونداد پژوهشی نمودند نشان دادند که دانشگاه آزاد اسلامی نیز پرتولیدترین مؤسسه است، که با نتایج پژوهش حاضر همخوانی ندارد. البته شناسایی نویسندگان پرتولید در هر حوزه پژوهشی می‌تواند سبب ایجاد همکاری‌های جدید شود بدین صورت که پژوهشگران می‌توانند از تجارب و زمینه‌های فعالیت پژوهشگران دیگر مطلع شده و در صورت تمایل هر دو، همکاری علمی جدیدی پدید آید و یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های نوچه ناسار و همکاران (۱۳۹۷) که عباس عباسپور را به عنوان یکی از افراد تأثیرگذار در پژوهش خود نشان می‌دهد، همخوانی دارد. از طرفی دیگر شناسایی دانشگاه‌های

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

با بیشترین برونداد علمی می‌تواند به سیاستگذاری‌های علم و تخصیص هزینه‌های مورد نیاز پژوهش به دانشگاه‌های پرتولید جهت پیشبرد اهداف آموزشی و پژوهشی کمک شایانی نماید.

بخشی دیگر از یافته‌ها نشان می‌دهند مجله "مدیریت مدرسه" معتبرترین مجلات این حوزه به شمار می‌رود؛ چرا که با وجود اینکه تاکنون به صورت دوفصلنامه تولید می‌شود دارای بیشترین تولید مقاله است. به نظر می‌رسد از دلایل انتشارات بالای این نشریه، جایگاه معتبر آن در بین جامعه علمی این رشته است. از جمله دلایلی که ممکن است یک نشریه اعتبار بیشتری نسبت به سایر نشریات به دست آورد حمایت از آن نشریه و اینکه زیر نظر انجمن‌های ملّی و سازمان‌های پیشرفته و مهم قرار دارد، است. از این رو حمایت و تخصیص اعتبار می‌تواند به افزایش اعتبار سایر نشریات نیز بینجامد(Akbari et al., 2016). در عین حال روند کلی این مجله، شاخص‌هایی از یک سیاست‌گذاری منسجم‌تری نسبت به موارد مشابه را نمایان می‌سازد.

یکی از نکات قابل بحث در یافته‌های فوق شناسایی مجلات هسته به منظور آشنایی پژوهشگران با مجلاتی که به صورت تخصصی در حوزه موضوعی مشخص فعالیت می‌کنند، است. در خصوص مجلات هسته، یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که ۹ مجله‌ای که به عنوان مجلات هسته شناسایی شدند. بررسی مجلات پرتولید یکی از موضوعات مهم و مورد توجه پژوهشگران حوزه‌های موضوعی مختلف بوده است و نمایان‌گر آن است که کدام مجله در هر زمینه‌ای به طور تخصصی فعالیت دارد و کمک شایانی در زمینه انتخاب مجله جهت انتشار مقالات به دانشجویان می‌نماید(Rastehmoghaddam et al., 2016).

در مجموع مبتنی بر تحلیل روندها مشخص شد که رشد تولیدات علمی در قلمرو دانش مدیریت آموزشی در ایران، هرچند از نظر تعداد مقالات روندی نسبتاً صعودی مشهود است اما با محاسبه نرخ رشد سالانه، این روند مثبت نیست. در این خصوص نتایج پژوهش Lashgari (2020) به افزایش روند بالای رشد مقالات در مدیریت آموزشی، از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ در سطح جهانی اشاره دارد. در واقع بخش مهمی از یافته‌ها نشان می‌دهند که روند تولیدات علمی حوزه مدیریت آموزشی در ایران طی سال‌های بررسی شده، نرخ رشد مناسبی را تجربه نکرده است، و در مقایسه با روند رشد جهانی، نوعی سامان‌نیافتگی در روند تولیدات علمی این حوزه در ایران کاملاً مشهود است. البته باید یادآوری کرد که به دلیل دوره زمانی شکل‌گیری پایگاه‌های نمایه‌کننده مقاله‌ها، امکان بررسی آثاری که قبل از این تولید شده‌اند، وجود نداشت. بنابراین عملاً بخشی از تولیدکنندگان، مجلات و مؤسسه‌ها، در تحلیل نهایی لحاظ نشده‌اند، لذا باید به عنوان مهم‌ترین محدودیت در استناد به یافته‌های پژوهش حاضر به آن توجه شود.

مبتنی بر یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود که در تولیدات این رشته دانشگاهی، کلیدواژه‌های اصلی مدیریت آموزشی، رهبری آموزشی، مدیریت مدرسه، و رهبری مدرسه، با بسامد بیشتری به کار

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

گرفته شود. شواهد نشان می‌دهند کم توجهی در غنی‌سازی این سازه‌های بنیادی، در هردو ساحت نظر و عمل، دانش مدیریت آموزشی را با بحران هویتی مواجه ساخته است. همچنین متناسب با تحلیل ارائه شده از ساختار تولیدات علمی حوزه مدیریت آموزشی ایران، پیشنهاد می‌شود، اجتماع علمی و جامعه تأثیرگذاران این رشته، اعم از افراد، مؤسسه‌ها و نشریه‌ها، بطور واقع‌بینانه به یک سیاست‌گذاری منسجم در مسیر توسعه و تعالی دانش مدیریت آموزشی در ایران بیندیشند. لازمه این کار، پذیرش نامناسب بودن وضعیت فعلی، توأم با اراده معطوف به عمل و تعهد حرفه‌ای به این حوزه مهم از معرفت بشری است.

تعارض منافع/حمایت مالی

مقاله حاضر از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول با عنوان "نقشه برداری دانش مدیریت آموزشی" استخراج شده است و نتایج پژوهش حاضر با منافع هیچ ارگان و سازمانی در تعارض نیست و بدون حمایت مالی انجام شده است.

منابع

- Allio, R. (2005). Leadership development: Teaching versus learning, *Journal of Management Decision, 7(8)*, 1071-1077.
- Akbari, M., Delbari Ragheb, F., Zolfaghari, A., Kalanaki, A., & Razi, S. (2016). Designing Knowledge Map of Entrepreneurship in Iran based on Iran's Persian Scientific Researches. *Organizational Culture Management, 13(4)*, 1091-1112. [in Persian]
- Bellibas, M. Ş., & Gumuş, S. (2019). A systematic review of educational leadership and management research in Turkey. *Journal of Educational Administration.*
- Biglan, A. (1973). The characteristics of subject matter in different academic areas. *Journal of Applied psychology, 57(3)*, 195.
- Bush, T. (1999). Crisis or Crossroad? The Discipline of Educational Management in the Late 1990s. *Journal of Educational Management & Administration, 27(3)*, 239-252.
- Borner, K., and A. Scharnhorst. 2009. Visual conceptualizations and models of science. *Journal of*
- *Informetrics, 3 (3)*, 161-172.
- Bush, T. (2007). *Theory and research in educational leadership and management.*
- Bush. (1999). Crisis or Crossroads? The Discipline of Educational Management in the Late 1990s. *Educational Management & Administration, 27(3)*, 239–252.

[Downloaded from journaliea.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

- Chang, M. H., & Harrington Jr, J. E. (2005). Discovery and Diffusion of Knowledge in an Endogenous Social Network1. *American Journal of Sociology, 110(4)*, 937-976.
- Danialy, S., & Naghshineh, N. (2018). Research Trend Analysis and Knowledge Mapping of Active Research in Domain of Image Retrieval Based on Web of Science Indexed Papers during 2001-2012. *Scientometrics Research Journal, 4(7)*, 119-142. [in Persian]
- Emami Z, Hariri N, Khamseh M E, Nooshinfard F. (2016). Mapping Scientific Output of Thyroid Disease Publications in Iran and the Middleast: A Scientometric Study. *Iranian Journal of Endocrinology and Metabolism, 18 (1)*, 1-9. [in Persian]
- Erfanmanesh, M., Morovati Ardakani, M. (2016). A Scientometrics and Collaboration Network Analysis of the Quarterly Journal of Interdisciplinary Studies in the Humanities. *Interdisciplinary Studies in the Humanities, 8(4)*, 55-77. [in Persian]
- Fallah, M., Fahimifar, S., & Chamani, Z. (2016). Study the Co-authorship network of Persian scientific research journals in Faculty of Management of Tehran University. *Caspian Journal of Scientometrics, 3 (2)*, 48-60. [in Persian]
- Franceschini F, Maisano D. Criticism on the hg-index. (2011). *Scientometrics, 86*, 339-46.
- Foroughi Z, Tahmasebi Limooni S, Ghiasi M. A Review of the status of existing scientific index and selection of the most appropriate index for evaluation of scientific outputs in the field of medical sciences. *Clin Exc. 2020; 9 (4)*, 23-33. [in Persian]
- Gumuş, S., Bellibas, M. Ş., Gumuş, E., & Hallinger, P. (2020). Science mapping research on educational leadership and management in Turkey: a bibliometric review of international publications. *School Leadership & Management, 40(1)*, 23-44.
- Hallinger P. (2014). Reviewing reviews of research in educational leadership: An empirical assessment. Educational Administration Quarterly 50(4): 539–576. *Administration Quarterly 50(4)*: 539–576.
- Hallinger P and Kovacevic J. (2019). Science mapping the knowledge base in educational leadership and management: A longitudinal bibliometric analysis, 1960 to 2018. *Educational Management Administration & Leadership, 1-26*. DOI: 10.1177/1741143219859002
- Hallinger, P., & Kovacevic, J. (2019). A bibliometric review of research on educational administration: Science mapping the literature, 1960 to 2018.

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

Review of Educational Research, 89(3), 335–369. doi:10.3102/0034654319830380

- Hallinger, Ph. & Chen, J. (2014). Review of research on educational leadership and management in Asia: A comparative analysis of research topics and methods, 1995−2012, *Educational Management Administration & Leadership*, 1–23.
- Heck, R. H., & Hallinger, P. (2005). The study of educational leadership and management: Where does the field stand today*? Educational Management Administration & Leadership, 33(2),* 229-244.
- Lashgari, L. (2020). Research process with emphasis on the concept of educational management in the field of nursing: A scientometric study. *Caspian Journal of Scientometrics, 6(2),* 57-65. [in Persian]
- Leithwood, K. A., & Hallinger, P. (Eds.). (2012). Second international handbook of educational leadership and administration (Vol. 8). *Springer Science & Business Media*.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers, and their classroom practices. *School effectiveness and school improvement, 17(2),* 201-227.
- Litterell, J., & Foster, W. (1998). *The Myth of Knowledge Base in Administration. In the Knowledge Base in Educational Administration*. NewYork: NewYork Press.
- Mansourkia, M. (1992). Analysis of Systems and Methods in Management of Administrative, *Industrial and Commercial Affairs.* Tehran: Morvarid Publications. [in Persian]
- Mirhaghjoo Langeroudi, S., & Alinezhad Chamazkoti, F. (2020). Mapping Scientific Articles Published in the Journal of Translation Researches in the Arabic Language And Literature (2011-2019). *Translation Researches in the Arabic Language and Literature, 10(22),* 121-146. (In Persian)
- Naseri, Jazeh. M., Tabatabaeean, S. H., & Fatehrad, M. (2012). Science mapping of management of technology in Iran: A tool for knowledge policy making.
- Neghahban, M B & Mohammadian, S. (2014). *metrics research in information sciences*. Tehran: chapar. [in Persian]
- Nocheh Nasar, H., Shams Mourkani, G., & Ghanei Rad, M. A. (2018). Social Net-work Analysis of Co-Authorship of Faculty Members in Science Education Based on their Foreign Articles. *Scientometrics Research Journal, 4(8),* 33-56. [in Persian]
- Okhovati, M., Sadeghi, H., Talebian, A., & Baneshi, M. (2013). Citation analysis and mapping Library & Information Science in WOS citation

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

database 1993-2011. *Journal of Science (Library and Information Science and Information Technology), 6 (21)*, 9-27. [in Persian]

_ Oplatka, I. (2009). The field of educational administration: A historical overview of scholarly attempts to recognize epistemological identities, meanings and boundaries from the 1960s onwards. *Journal of Educational Administration, 47(1)*, 8–35.

_ Oplatka, I. (2010*). The legacy of educational administration: A historical analysis of an academic field*. London, England: Peter Lang.

_ Oplatka, I. (2013). The 2012 CCEAM Conference in Cyprus: Some Signs of the Field's Intellectual Maturity and Global Expansion. *International Studies in Educational Administration (Commonwealth Council for Educational Administration & Management (CCEAM))*, 40(3).

_ Oplatka, I. (2019). The practical legacy of the educational administration field: probing into authors' implications for policy-makers, leaders and trainers. *International Journal of Leadership in Education*.

_ Oplatka, I. (2020). The knowledge base in the field of educational administration and new field members. *In Oxford Research Encyclopedia of Education*.

_ Ozdemir, M. (2011). Educational administration: A science at the intersection of public administration and business administration, *Review of Public Administration, 5 (2)*, 41-58.

_ Raadschelders, J. C., Wagenaar, P., Rutgers, M. R., & Overeem, P. (2000). Against a Study of the History of Public Administration: A Manifesto1. *Administrative Theory & Praxis, 22(4)*, 772-791.

_ Racherla, p. & Hu., C. (2010). Asocial network perspective of tourism research collaborations. *Annals of Tourism research. 37(4)*, 1012-1034.

_ Rahmani, M. (2018). Visualization and analysis of word co-occurrence network of the articles of the Journal of Applied Psychology. *Journal of Applied Psychology, 12(1)*, 127-141. [in Persian]

_ Rastehmoghaddam, A., Abbaspour, A., & Jalali Dizaji, A. (2016). Reflection on global scientific legacy of educational management. *Journal of Management and Planning in Educational System, 9(1)*, 51-84. [in Persian]

_ Rastehmoghadam, A. (2018). *Visualization of Global Scientific Map of Educational Administration, Based on Web of Science and its Explanation from Experts' (well-Grounded) View*, Ph.D Dissertation, Allameh Tabataba'i University, *Faculty of Psychology and Education*. [in Persian]

_ Rezaee, N., Akbari, M., & Padash, H. (2017). Mapping the knowledge of innovation in Iran based on scientific and research articles and Persian

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]

theses. *Journal of Entrepreneurship Development, 10(3),* 437-456. [in Persian]

- Ribbins. (2006). History and the Study of Administration and Leadership in Education: Introduction to a Special Issue. *Journal of Educational Administration and History, 38(2),* 113-124. doi:10.1080/00220620600554942
- Small, H. (1999). Visualizing Science by Citation Mapping. *Journal of the American Society for Scienceand Technology, 50(9),* 799-813.
- Soheili, F., & Osareh, F. (2010). A Survey on Scientific Production of Razi University Researcher in Science Citation Index during 1992-2008. A Case Study. *Journal of Library and Information Studies. 3 (4),* 81-110. [in Persian]
- Schubert, A. (2002). The Web of Scientometrics. *A statistical overview of the first 50 volumes of the journal. Scientometrics, 53(1),* 3-20.
- Soheili, F., Osareh, F., & Farajpahloo, A. (2014). Social network analyses of information science researcher's co-authorship. *Iranian Journal of Information Processing and Management, 29(1),* 191-210. [in Persian]

[Downloaded from journalieaa.ir on 2026-11-11]

[DOI: 10.52547/meo.10.4.117]